

Uchwała z dnia 27 marca 2007 r.

II PZP 1/07

Przewodniczący Prezes SN Walerian Sanetra, Sędziowie SN: Katarzyna Gonera (sprawozdawca), Jerzy Kuźniar.

Sąd Najwyższy, przy udziale prokuratora Prokuratury Krajowej Iwony Kaszczyzyn, po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 27 marca 2007 r. sprawy z powództwa Fabryki Papieru SA w P. przeciwko Jerzemu G., Tadeuszowi T. o zapłatę, na skutek zagadnienia prawnego przekazanego postanowieniem Sądu Okręgowego w Jeleniej Górze z dnia 11 grudnia 2006 r. [...]

„Czy pracownik winien uiścić od swojej apelacji, wniesionej w sprawie toczącej się z powództwa pracodawcy opłatę podstawową w kwocie 30 zł, o której mowa w art. 35 ust. 1 zdanie 1 ustawy z dnia 28.07.2005r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U. Nr 167, poz. 1398 ze zm.), czy też opłatę stosunkową, o której mowa w art. 13 wskazanej ustawy ?”

p o d j ą ł uchwałę:

W sprawie z zakresu prawa pracy toczącej się z powództwa pracodawcy, w której wartość przedmiotu sporu nie przewyższa 50.000 złotych, pozwany pracownik powinien uiścić od swojej apelacji opłatę podstawową w kwocie 30 złotych, o której mowa w art. 35 ust. 1 zdanie pierwsze ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U. Nr 167, poz. 1398 ze zm.).

U z a s a d n i e

Przedstawione Sądowi Najwyższemu zagadnienie prawne ujawniło się w związku z rozpoznawaniem przez Sąd Okręgowy-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Jeleniej Górze zażalenia na postanowienie Sądu Rejonowego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Jeleniej Górze, którym odrzucono zażalenie pozwanych

pracowników - w sprawie z powództwa pracodawcy - na wcześniejsze postanowienie tego Sądu odrzucające wniesioną przez nich apelację. Sąd Rejonowy odrzucił apelację przyjmując, że pełnomocnik pozwanych pracowników - będący adwokatem - powinien uiścić od wniesionej w ich imieniu apelacji opłatę stosunkową, a nie opłatę podstawową, o jakiej mowa w art. 35 ust. 1 zdanie pierwsze ustawy z 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych. Przy rozpoznawaniu zażalenia na postanowienie w przedmiocie odrzucenia apelacji Sąd Okręgowy powziął wątpliwości, które przedstawił w przytoczonym w sentencji uchwały pytaniu. Sprowadzają się one do tego, czy pracownik powinien uiścić od swojej apelacji, wniesionej w sprawie toczącej się z powództwa pracodawcy, opłatę podstawową w kwocie 30 zł, o której mowa w art. 35 ust. 1 zdanie pierwsze ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, czy też opłatę stosunkową, o jakiej stanowi art. 13 tej ustawy. Zasadnicze wątpliwości - zdaniem Sądu Okręgowego - wynikają z porównania treści art. 35 ust. 1 zdanie pierwsze z treścią art. 96 ust. 1 pkt 4 ustawy o kosztach.

Strony nie zajęły stanowiska w przedmiocie przedstawionego zagadnienia prawnego.

Prokurator biorący udział w postępowaniu przed Sądem Najwyższym wniósł o udzielenie odpowiedzi, że pracownik powinien uiścić od swojej apelacji, wniesionej w sprawie toczącej się z powództwa pracodawcy, opłatę podstawową w kwocie 30 zł, o której stanowi art. 35 ust. 1 zdanie pierwsze ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych.

Sąd Najwyższy rozważył, co następuje:

Kluczowe znaczenie dla rozstrzygnięcia przedstawionego zagadnienia prawnego ma wyjaśnienie relacji między art. 35 ust. 1 a art. 96 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U. Nr 167, poz. 1398 ze zm., zwanej dalej: ustawą).

Pierwszy z tych przepisów stanowi, że w sprawach z zakresu prawa pracy pobiera się opłatę podstawową w kwocie 30 zł wyłącznie od apelacji, zażalenia, skargi kasacyjnej i skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia. Drugi natomiast przewiduje, że nie ma obowiązku uiszczenia kosztów sądowych, między innymi, pracownik wnoszący powództwo do sądu pracy, z zastrzeżeniem art. 35.

Istotne wnioski dla ustalenia relacji między przytoczonymi przepisami ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych - a pośrednio udzielenia odpowiedzi na przedstawione zagadnienie prawne - wynikają już z systematyki ustawy, z umiejscowienia w niej przepisów, których wykładnia i wzajemny stosunek budzą wątpliwości.

Analizowany art. 35 ustawy jest zamieszczony w tytule II. „Opłaty”, w rozdziale 3. działu 3., noszącego nazwę „Wysokość opłat w procesie”. Już sama nazwa działu pozwala na wnioski co do zakresu i przedmiotu regulacji zamieszczonych w nim przepisów. Nie jest objęta normą prawną tego przepisu kwestia zwolnienia od opłat, a jedynie określenie ich wysokości. Kwestię zwolnienia pracownika od kosztów sądowych (w tym opłat) reguluje natomiast art. 96 ust. 1 pkt 4 ustawy, zamieszczony w tytule IV "Zwolnienie od kosztów sądowych". Wynika z niego, że zwolnienie od kosztów sądowych dotyczy tylko sytuacji, gdy pracownik wnosi powództwo do sądu pracy, czyli jest powodem w sprawie z zakresu prawa pracy. Nie dotyczy natomiast sytuacji, gdy pracownik jest pozwany w sprawie z powództwa pracodawcy, tak jak ma to miejsce w niniejszym postępowaniu.

Jak wynika z powyższych uwag, art. 35 ust. 1 ustawy nie reguluje kwestii zwolnienia od kosztów sądowych (opłat sądowych), czy to podmiotowego, czy to przedmiotowego. Reguluje wyłącznie kwestię wysokości opłat od niektórych podlegających opłacie pism procesowych (wymienionych w art. 3 oraz w art. 18 i 19 ustawy) wnoszonych w sprawach z zakresu prawa pracy, a zatem wszczętych zarówno z powództwa pracownika, jak i z powództwa pracodawcy.

Jeżeli chodzi o sprawy, w których wartość przedmiotu sporu nie przekracza 50.000 zł, art. 35 ust. 1 zdanie pierwsze ustawy określa wysokość opłat od czterech wymienionych w nim pism procesowych, mających charakter środków zaskarżenia - zwykłych środków zaskarżenia, czyli środków odwoławczych (apelacji i zażalenia) oraz nadzwyczajnych środków zaskarżenia (skargi kasacyjnej i skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia). Pewne trudności interpretacyjne może nastroczać zrozumienie sensu użytego w tym przepisie wyrazu „wyłącznie” („w sprawach z zakresu prawa pracy pobiera się opłatę podstawową w kwocie 30 zł wyłącznie od apelacji, zażalenia, skargi kasacyjnej i skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia”). Można zakładać dwa sposoby rozumienia tego określenia.

Według pierwszego, w sprawach z zakresu prawa pracy pobiera się opłaty tylko („wyłącznie”) od wymienionych pism, nie pobiera się natomiast żadnych innych

opłat (opłat od innych pism procesowych), co oznaczałoby ustanowienie w tym przepisie dalszego - w stosunku do zwolnienia wynikającego z art. 96 ust. 1 pkt 4 ustawy - przedmiotowego (w sprawach z zakresu prawa pracy) zwolnienia od pozostałych opłat, jako że art. 35 ustawy odnosi się bez wątplenia do obu stron postępowania w tych sprawach - zarówno pracownika, jak i pracodawcy - na co wskazuje brak zastrzeżeń w treści art. 35 ust. 1, że opłaty w nim określone dotyczą tylko jednej strony stosunku pracy (np. tylko pracownika) albo tylko jednej strony procesu (np. tylko powoda). Uzasadnienie takiej konkluzji wynika z art. 35 ust. 2 ustawy, w którym wyraźnie jest mowa o pracowniku i pracodawcy w sytuacji, gdy żadna ze stron stosunku pracy nie zainicjowała postępowania, a uczynił to inspektor pracy. Nie ma jednakże dostatecznych argumentów przemawiających za uznaniem, że w art. 35 ustawy zostało wprowadzone podmiotowo-przedmiotowe zwolnienie obu stron postępowania w sprawach ze stosunku pracy od ponoszenia innych opłat niż opłata podstawowa od pism w nim wymienionych. Przepis ten nie reguluje bowiem kwestii zwolnienia od opłat, lecz ich wysokość. Zwolnieniu od opłat poświęcony został inny tytuł ustawy, a w nim art. 96 ust. 1 pkt 4 odnoszący się do spraw z zakresu prawa pracy.

Według drugiego sposobu rozumienia określenia „wyłącznie”, użytego w art. 35 ust. 1 zdanie pierwsze ustawy, chodzi w tym przypadku o podkreślenie, że opłata podstawowa w kwocie 30 zł dotyczy tylko czterech wymienionych w tym przepisie pism procesowych. Inaczej mówiąc, opłatę podstawową w kwocie 30 zł pobiera się (z mocy ustawy) od czterech rodzajów pism, i tylko od tych pism, a nie od innych wnoszonych w toku postępowania w sprawach z zakresu prawa pracy przez obie strony (strony stosunku pracy i strony procesu w sprawie z zakresu prawa pracy). Przykładowo opłaty podstawowe nie są pobierane od sprzeciwu od wyroku zaocznego, zarzutów od nakazu zapłaty albo od skargi o wznowienie postępowania. Przepis art. 35 ust. 1 zdanie pierwsze ustawy dotyczy wysokości opłat pobieranych od wymienionych w tym przepisie pism wnoszonych przez którąkolwiek ze stron - zarówno pracownika, jak pracodawcę, i to niezależnie od tego, jaką pozycję zajmują w procesie (powoda czy pozwanego). Konieczność wnoszenia opłat od innych pism niż wymienione w art. 35 ust. 1 zdanie pierwsze ustawy (lub zwolnienie od ich ponoszenia) oraz ich wysokość wynika z innych przepisów ustawy - podmiotowe zwolnienie pracownika jako powoda od ponoszenia innych opłat (opłat od innych pism) niż wymienione w art. 35 wynika z art. 96 ust. 1 pkt 4 ustawy, wysokość opłat od innych pism niż wymienione w art. 35 ustawy obciążających pracodawcę określają ogólne prze-

pisy o opłatach, np. art. 13 ustawy regulujący wysokość opłaty stosunkowej albo art. 28 ustawy regulujący wysokość opłat stałych w sprawach rozpoznawanych w postępowaniu uproszczonym.

Powyższe rozważania prowadzą do wniosku, że w sprawach z zakresu prawa pracy (zarówno wszczętych z powództwa pracownika, jak i tych, w których powodem jest pracodawca), w których wartość przedmiotu sporu nie przewyższa 50.000 zł, opłatę podstawową w kwocie 30 zł pobiera się od obu stron postępowania (od powoda i od pozwanego) wyłącznie od apelacji, zażalenia, skargi kasacyjnej i skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia, natomiast inne przepisy ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych regulują kwestie pobierania opłat od pozostałych pism w tych sprawach oraz ich wysokość.

Przepisy o kosztach sądowych - głównie ze względu na ich fiskalny i restrykcyjny charakter - wymagają wykładni ścisłej, językowej lub semantycznej, która gwarantuje jednakowość wyników, a tym samym jednolitość praktyki oraz stabilność i pewność prawną. W związku z tym odstępstwa w kierunku innych typów wykładni wymagają ważnych powodów i szczególnej ostrożności (por. uchwałę Sądu Najwyższego z 21 listopada 2006 r., III CZP 109/06, BSN 2006 nr 11, s. 13, LEX nr 197685). Oparte na wykładni językowej dosłowne odczytanie treści art. 35 ust. 1 zdanie pierwsze ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych pozwala na wyrażenie poglądu, że chodzi w nim o każdą sprawę z zakresu prawa pracy - zarówno wszczętą z powództwa pracownika, jak i zainicjowaną wniesieniem pozwu przez pracodawcę.

Analogiczne stanowisko zajął już Sąd Najwyższy we wcześniejszych orzeczeniach, m.in. w postanowieniach z 20 listopada 2006 r., I PZ 20/06, z 18 grudnia 2006 r., II PZ 59/06, z 15 lutego 2007 r., I PZ 26/06, z 19 lutego 2007 r., I PZ 38/06, oraz w uchwałach z 9 stycznia 2007 r., II PZP 5/06, LEX nr 207707 i z 5 marca 2007 r., I PZP 1/07, LEX nr 231085).

W orzeczeniach tych podkreślono, że argumenty semantyczne i logiczne jednoznacznie wskazują, że wysokość opłaty sądowej od apelacji obciążającej pracownika w sprawie z zakresu prawa pracy (także w sprawie wszczętej z powództwa pracodawcy), w której wartość przedmiotu sporu nie przewyższa 50.000 zł, została w art. 35 ust. 1 zdanie pierwsze ustawy o kosztach sądowych określona w sposób zupełny. W każdej sprawie z zakresu prawa pracy (a więc zarówno tej, w której wystąpił z powództwem, jak i tej, w której występuje jako pozwany) pracownik ma obowiązek uiścić opłatę podstawową w wysokości 30 zł od apelacji, zażalenia, skargi kasacyjnej

oraz skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia. Przepis art. 35 ust. 1 zdanie pierwsze ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych dotyczy określenia wysokości opłat od niektórych środków zaskarżenia i odnosi się do każdej strony - w rozumieniu art. 7 ustawy - występującej w sprawie z zakresu prawa pracy. Powiązanie art. 35 ust. 1 z art. 7 ustawy stanowi podstawę do wniosku, że jeżeli z przepisu nie wynika jednoznacznie, iż odnosi się on tylko do określonych uczestników postępowania w określonym rodzaju spraw, to odnosi się do każdego uczestnika postępowania sądowego w określonej kategorii spraw.

Z językowej wykładni art. 35 wynika, że jedynym kryterium zastosowania tego przepisu jest uznanie określonej sprawy za sprawę z zakresu prawa pracy. Konfiguracja, w jakiej występują w danej sprawie strony postępowania (pracownik i pracodawca), jest - z punktu widzenia zastosowania art. 35 - pozbawiona doniosłości. Wysokość opłat uzależniona jest natomiast od rodzaju sprawy i rodzaju wnoszonego pisma, niezależnie od tego, kto tej czynności dokonuje. Wysokość opłat przewidzianych w art. 35 ust. 1 ustawy jest bowiem dostosowana do rodzaju sprawy. Nie jest różnicowana w zależności od kryterium podmiotowego.

Przepis art. 35 ust. 1 zdanie pierwsze ustawy nie przewiduje w sprawach z zakresu prawa pracy, w których wartość przedmiotu sporu nie przewyższa kwoty 50.000 złotych, w odniesieniu do wymienionych w tym przepisie czterech rodzajów pism procesowych, opłaty innej niż podstawowa, która - w myśl art. 14 ust. 1 - pobierana jest wówczas, gdy przepisy nie przewidują opłaty stałej, stosunkowej lub tymczasowej. Z tych względów w omawianym wypadku opłata stosunkowa od pism wymienionych w tym przepisie ogóle nie wchodzi w grę. Dotyczy to także apelacji wniesionej przez pozwanego pracownika.

Wysokość opłat wynikająca z art. 35 ust. 1 zdanie pierwsze ustawy dotyczy obu stron postępowania w sprawach z zakresu prawa pracy. Wniosek taki wypływa z wykładni językowo-logicznej, skoro w przepisie tym nie zostało ustanowione żadne ograniczenie podmiotowe w stosunku do hipotezy normy odnoszącej się ogólnie do spraw z zakresu prawa pracy. Wnosić stąd należy, że od pism składanych w sprawach z zakresu prawa pracy, wymienionych w art. 35 ustawy, obie strony ponoszą opłatę podstawową. Taki sam wniosek wypływa z wykładni systemowej, gdyż w ustępie 2 tego samego artykułu mowa jest wyraźnie o obu stronach stosunku pracy (pracownikowi i pracodawcy), a jasnym celem tego przepisu miało być usunięcie wą-

pliwości, mogących pojawić się w sytuacji, gdy żadna z tych stron nie wszczęła postępowania (ponieważ uczynił to inspektor pracy).

Wyników powyższego rozumowania nie zmienia fakt, że uchylone zostały art. 463 k.p.c. i art. 263 k.p. Derogacja tych przepisów oznacza przede wszystkim odstąpienie od dotychczasowej zasady pełnego ustawowego zwolnienia pracownika dochodzącego roszczeń z zakresu prawa pracy oraz obu stron postępowania w sprawach o roszczenia pracownika ze stosunku pracy od opłat sądowych (por. uchwałę Sądu Najwyższego z 20 stycznia 1986 r., III PZP 54/85, OSNCP 1986 nr 11, poz. 175, oraz postanowienie siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 30 listopada 1993 r., I PZP 34/93, OSNCP 1994 nr 5, poz. 95). Od chwili wejścia w życie ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych postępowanie w sprawach z zakresu prawa pracy nie jest już wolne z mocy ustawy od opłat sądowych; postępowanie to wiąże się z koniecznością uiszczenia opłat sądowych przez obie strony - zarówno przez pracodawcę, jak i przez pracownika (niezależnie od tego, czy występują oni po stronie powodowej, czy pozwanej), tyle że od czterech rodzajów pism procesowych (apelacji, zażalenia, skargi kasacyjnej i skargi na bezprawność) są to opłaty w wysokości przewidzianej w art. 35 ust. 1 zdanie pierwsze ustawy.

W obecnym stanie prawnym nie ma ogólnego przedmiotowego zwolnienia od kosztów w sprawach z zakresu prawa pracy wszczętych z powództwa pracownika. Z uchylonego art. 263 k.p. wynikało zwolnienie od kosztów sądowych obu stron postępowania, ale tylko w sprawach o roszczenia pracownika. W obecnym stanie prawnym, zwolnienie od uiszczania kosztów sądowych w tej kategorii spraw przysługuje tylko pracownikowi wnoszącemu powództwo (art. 96 ust. 1 pkt 4 ustawy). Zwolnienie to nie obejmuje czterech rodzajów pism wymienionych w art. 35 ust. 1 zdanie pierwsze ustawy. Gdyby z art. 35 ust. 1 wynikało zwolnienie przedmiotowe dotyczące obu stron postępowania w sprawach z zakresu prawa pracy, zbędna byłaby norma prawna ujęta w art. 96 ust. 1 pkt 4. Zatem, gdy chodzi o sprawy z zakresu prawa pracy, w których wartość przedmiotu sporu nie przekracza 50.000 zł, wysokość i rodzaj opłat od apelacji, zażalenia, skargi kasacyjnej i skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia uregulowana została w art. 35 ust. 1 ustawy, zwolnienie od obowiązku uiszczenia kosztów sądowych powodów będących pracownikami wynika z art. 96 ust. 1 pkt 4 ustawy. Pracodawcy będący stroną w postępowaniu w sprawie z zakresu prawa pracy, nie są zwolnieni z mocy ustawy od

ponoszenia kosztów sądowych. Mogą jedynie ubiegać się o to zwolnienie na zasadach ogólnych (art. 102 i 103).

Przedstawiona powyżej wykładnia art. 35 ust. 1 ustawy o kosztach sądowych została już przyjęta i potwierdzona we wcześniejszych orzeczeniach Sądu Najwyższego. W uchwale z 9 stycznia 2007 r., III PZP 5/06, Sąd Najwyższy stwierdził bowiem, że w sprawie z zakresu prawa pracy, w której wartość przedmiotu sporu nie przekracza 50.000 zł, od apelacji pozwanego pracodawcy pobiera się opłatę podstawową w kwocie 30 zł. Podobne stanowisko Sąd Najwyższy zajął w postanowieniach z 20 listopada 2006 r., I PZ 20/06 (stwierdzając, że opłatę podstawową z art. 35 ust. 1 ustawy o kosztach sądowych wnosi zarówno powód - pracownik, jak i pozwany pracodawca) i z 18 grudnia 2006 r., II PZ 59/06 (przyjmując, że opłatę podstawową od zażalenia w sprawach z zakresu prawa pracy pobiera się na podstawie art. 35 ust. 1 ustawy o kosztach sądowych niezależnie od tego, kto wnosi zażalenie - pracownik czy pracodawca, powód czy pozwany). Pogląd ten można zatem uznać za utrwalony.

Z tych względów należało podjąć uchwałę o treści podanej w sentencji.

=====